

PENTRU O CALITATE SUPERIOARĂ ÎN ARTA SPECTACOLULUI*

MONI GHELTERER :

„Teatrul de calitate nu poate fi realizat fără un text dramatic corespunzător“

N

u mă număr printre regizorii care scriu, teoretizează și se avîntă ușor în discuții polemice. Socot însă că la noua dezbatere inițiată de revista „Teatrul“ în jurul spectacolului original, e bine să intervină un număr cît mai larg de oameni de teatru.

Incontestabil, regizorii trebuie să se exprime în primul rînd prin spectacole (precum autorii prin piese, și nu prin exegeze pe marginea acestora), creația lor scenică urmînd să fie pledoaria cea mai elocventă în valorificarea textului dramatic. Articolele celor trei regizori, publicate în numerele precedente ale revistei (Mihai Dimiu, Harag György și D. D. Neleanu), constituie însă un fapt îmbucurător, pentru că succed fiecare unei reușite realizări scenice și aduc în discuție un punct de vedere judicios, competent și sincer.

Entuziasmul este un factor important în munca noastră. M-a bucurat de aceea articolul lui Mihai Dimiu, fiindcă fiecare rînd reflectă căldura și pasiunea cu care a lucrat spectacolul *Ferestre deschise*, iar ardența muncii regizorului la acel spectacol s-a văzut și a fost unanim apreciată. Orice piesă trebuie să spună ceva *anume* regizorului ei, ca și el să aibă ce transmite publicului. Din mărturisirile lui Dimiu, se simte că piesa lui Everac a aprins în tînrul regizor o flacără pe care a știut s-o ducă cu însuflețire mai departe. E un fenomen curent că orice regizor, angrenat în realizarea unui spectacol, crede că piesa pe care o pune în scenă e cea mai bună — indiferent de rezervele pe care aceeași piesă i le-a putut suscita la primul contact —, iar munca lui, unul din cele mai importante evenimente care au loc în acel moment pe planeta noastră. Asta face ca uneori — ceea ce nu este desigur cazul cu *Ferestre deschise* — și piese slabe, care nu merită cinstea scenei, să irosească în zadar talentul, munca și devotamentul unor colective artistice.

În afara entuziasmului — care nu trebuie să fie doar un apanaj al tineretii —, munca cu actorul este și ea un factor obligator în activitatea regizorului. Harag György, în articolul său pe marginea punerii în scenă a spectacolului *Ziariștii*, a subliniat cu pregnanță acest principiu. Autobiografia profesională pe care el o schițează cu acest prilej este, cred, o pildă de spirit critic, de modestie și ținută regizorală. Ne place să relevăm în aprecierea de valori a acestui regizor, importanța primordială pe care el o acordă factorului actor, factor care nu are aceeași greutate specifică în concepția și practica altor tineri regizori. Sînt per-

* Vezi „Teatrul“ nr. 8 și 9/1961.

sional de acord cu observațiile lui Harag asupra spectacolului *Ochiul albastru* de Everac, interpretat de colectivul Teatrului Muncitoresc C.F.R. în Sala Palatului R.P.R.

Este evidentă și laudabilă căutarea regizorală a unor forme noi de expresie și a unor noi rezolvări de punere în scenă și scenografie. Scena de 30 metri deschidere și amplele proporții ale Sălii Palatului sînt sortite să stimuleze în mod deosebit fantezia regizorală. Pentru această scenă ar trebui scrise texte dramatice speciale, care să nu poată fi jucate decît acolo; independent de aceasta însă, încercarea lui Horea Popescu cu *Ochiul albastru* s-ar fi cuvenit să fie primită cu căldură, ca orice muncă de pionierat, și o seamă din rezultatele ei apreciable, îmbrățișate cu mai mult entuziasm.

În atenția regizorului care avea să pună în scenă piesa *Marele fluviu își adună apele*, de Dan Tărchilă, urmau să stea, pe de o parte, ocolirea abilă a pericolului unor momente de verism crud, iar pe de altă parte, încercarea cu eficiență poetică a scenelor de avînt eroic. Cheia spectacolului era stilul care trebuia adoptat; regizorul D. D. Neleanu a reușit să-l găsească pe cel adecvat. În articolul său, el trece în revistă o serie de momente izbutite din spectacol, cărora a știut să le găsească cea mai potrivită rezolvare, chiar dacă nu sînt de acord cu expresia de „simbol realist” folosită, deoarece nu o socotesc suficient de explicită.

Asemenea celorlalți regizori care au adus în respectivele articole interesante consemnări de „jurnal de bord”, și articolul lui Neleanu are același merit de a releva unele date din procesul de muncă al unui spectacol valoros. Ar fi de dorit ca și alți regizori să ne împărtășească unele din frământările lor creatoare.

Această ultimă „Decadă a dramaturgiei originale” a marcat îmbucurător nivelul artistic al artei spectacolului nostru și un pas important realizat în maturizarea gîndirii regizorale, scenografice și interpretative. Totodată, ea a pus în fața noastră, cu multă acuitate, problema textului dramatic. O dată mai mult, s-a confirmat cu evidență că teatrul de calitate nu poate fi realizat fără un text dramatic corespunzător, și că doar pretextul unei piese nu poate constitui baza sigură a unui spectacol, oricît ar fi de mari eforturile regizorale, actoricești și scenografice. Eroii inconsistenți nu pot vieții scenic, căci marile creații actoricești — adică elementul primordial al spectacolului — pot fi obținute numai pornind de la caractere dramatice puternice, complexe, credincioase adevărului vieții. În raporturile teatrelor cu autorii, atît de mult discutate, în ecuația regizor-autor dramatic, cred că astăzi s-a atins un stadiu nou: a fost depășită perioada de început, cînd teatrele trebuiau să fie stimulate ca să întîmpine cu afecțiune piesa originală. Dimpotrivă. Realitatea noastră teatrală de fiecare zi demonstrează convingător că teatrele, regizorii, actorii iubesc piesa originală, muncesc cu dăruire asupra ei, dîndu-i relief dramatic și îmbogățind-o artistic cu noi valori umane. Astăzi, cele mai depline satisfacții ale actorilor din toate generațiile sînt legate de creațiile din piesa romînească. Aceasta, firește, nu înseamnă că drumul de la ultima replică, scrisă de autor, pînă la ridicarea cortinei în seara premierei e totdeauna lîn și fără povîrnișuri, sau că spectacolul nostru, în raport cu dramaturgia originală, a atins un punct maxim. Dar piesa originală cu adevărat bună se impune pînă la urmă, cucerindu-și adevărul colectivului teatral, și apoi a publicului.

Decada dramaturgiei originale a arătat că dramaturgii mai sînt mult datorii publicului și teatrelor, iar publicul și teatrele pretind cu insistență autorilor dramatice piese interesante, scrise cu meșteșug dramatic, cu profunzime psihologică, piese despre momentul contemporan. Fiindcă, din fericire, am depășit necesitatea stimulării cantitative a dramaturgiei originale, teatrele și regizorii în primul rînd caută cu nerăbdare și pasiune o piesă originală aptă să transmită, printr-un mesaj profund, gîndirea lor artistică. Piesa nerealizată, văduvită de adevărul vieții și patosul artei, eroii liniari, cu totul străini de fizionomia bogată a contemporanilor noștri, nu trebuie să-și mai găsească loc pe scenele noastre, cum din păcate se mai întîmplă încă.

Oamenii de teatru cer scriitorilor noi piese originale, pe măsura posibilităților și străduințelor actuale ale teatrului nostru, piese care să nu stimuleze în mod nejustificat gîndirea și efortul regizoral, ci să dea miilor de spectatori satisfacțiile morale și estetice pe care le așteaptă.